

A hónap természettudományos múzeumi tárgya
2018. október

*Éklevelű kötörőfű (Saxifraga cuneifolia L.)
és a gyűjtő Haynald Lajos*

Sacifraga cuneifolia L.

Trans.

Haynald

*A Haynald gyűjtötte
árlevelű kötörőfű az
aláírással*

A Haynald Lajos gyűjtötte éklevelű kötörőfű (Saxifraga cuneifolia L.) története

Nevét onnan kapta, hogy leginkább a hegyvidékeken, köves, sziklás helyeken, szirtek hasadékaiban nő, ahol mintegy törí, rontja a kősziklát.

*Az éklevelű kötörőfüvet Kitaibel Pál magyar természettudós is gyűjtötte. Kitaibel a XVIII. század végén hatalmas botanikai gyűjtőutakat tett Magyarországon, s leírta a különböző növényeket. A háromkötetes összefoglaló műve, a *Descriptiones et Icones Plantarum Rariorum Hungariae - Magyarország ritka növényeinek leírása és képei* - 1799-1812 között Bécsben jelent meg, három kötetben, 280 színes rézmetszettel. Egyik rézmetszete növényünket ábrázolja. Reprint kiadását 2012-ben a Pytheas Könyvkiadó jelentette meg.*

A kiállított herbáriumi példányt Haynald Lajos gyűjtötte 1858-ben. E példánynak kalandos útja volt.

A Haynald gyűjtötte préselt növények egy része a Kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem Növénytárába került, valószínű cserepéldányként, Kanitz Agoston, aki a növénytan tanszék vezetője volt, s nevéhez fűződik az egyetemi botanikus kert, valamint az Erdélyi Múzeum-Egylet herbáriumának tudományos igényű rendezése is.

Trianon után a herbárium s a botanikus kert növényeinek egy része - köztük a Kossuth Lajos adományozta anyósnyelv kaktusz (Opuntia sp.) is - Szegedre kerül. A magyar minisztertanács 1921. február 1-jén hozott döntést alapján a kolozsvári tudományegyetem Szegeden kapott - akkor úgy gondolták - ideiglenes otthont.

1940-ben, a második bécsi döntés után az egyetem újraalakult Kolozsváron. Sok kimenekített anyaga, így a Herbárium egy része is, visszaköltözött Kolozsvárra.

De a II. világhégest követően az egyetemnek megint menekülnie kellett. A Herbárium azonban Kolozsváron marad. Az 1945 decemberében megalakuló Bolyai Tudományegyetem megörökölte a Ferenc József Tudományegyetem gyűjteményeit is.

Az 1948-as román tanügyi reformot követően Bolyai Tudományegyetem Orvosi és Gyógyszerészeti karát Marosvásárhelyre költöztették. Nem volt hely Kolozsváron számára, mert a román Tudományegyetem elfoglalta addigi épületeit. A Gyógyszerészeti kar füvészkertjével, s Herbáriumával együtt költözött Vásárhelyre.

A két világháború közötti időszak eseményeiből tanulva, valószínű ekkor került a növénytár egy része Csíkszeredába, ahonnan a '60-70-es években - az enyhülés éveiben - visszakerült a most már Marosvásárhelyi MOGYI Herbáriumba.

Aztán a '80-90-es években megkezdődött ennek a Herbáriumnak a szétlopkodása: a régi lapokról a préselt növényeket lefejtették, s saját gyűjtésként tüntették azokat fel a román botanikusok.

Ezt a néhány példányt - Haynald saját kézjeggyével ellátva - még a '90-es évek végén adta megörzés végett nekem baráti tanítómesterem, a vásárhelyi Gyógyszerészeti kar egykori botanika tanára, dr. Kisgyörgy Zoltán.

Így került most ide a Kitaibel album mellé ez a 160 évvel ezelőtt gyűjtött növény. Haynald Lajos kézjeggyével.